

Eva Stehlíková

Královský herecký úděl

Růžena O. Brožová. *Byla jsem kočovnou herečkou i královnou (krásy). Kronika hereckého rodu Brožů 1884–1918*. Upravila, uspořádala, poznámkami a přílohami opatřila Kateřina Bečková. Praha/Litomyšl: Schola Ludus, ed. Pragensia/Paseka, 2010. 258 s., obr. příl.

Tato kniha by bez upozornění Martina Bernátka zcela unikla mé pozornosti. Zdá se, že nikoho příliš nezaujala, snad kromě *Instinktu*, který se soustředil především na neobvyklý příběh mladé herečky, která se ve Francii r. 1910 stala *la reine tchèque* (STONIŠ 2012: nestr.). Pro divadelníky se tu však naskýtá nesmírně cenný příspěvek k dějinám českých divadelních kočovných společností. Paměti Kateřiny Brožové, rozené Šnajdrové (1861–1951), která se svým mužem Karlem Brožem (1851–1925) prošla mnoha kočovnými společnostmi, byly patrně známé tvůrcům encyklopedie *Česká divadla*. Její „fialové sešity“ spolu s pamětmi jejich dcery Růženy (a vzpomínkami jejího bratra Antonína) vydala Kateřina Bečková, Růženina vnučka. Rodiče Kateřiny, Růžena Opravilová-Bečková (1922–2010) a Přemysl Bečka (1925–1996), byli rovněž herci, kteří také prošli mnoha štacemi – „kočovali“ v kamenných divadlech od Olomouce až po Cheb. Bylo by dobře připomenout i nejznámější herečku této rozvětvené rodiny, kterou byla Růženina mladší a slavnější sestra Marie Brožová, známá hlavně ze svého dlouholetého působení ve Vinohradském divadle. Skóre je tedy vysoké: tři ze šesti Růženiných dětí a dvě ze sedmi vnoučat byli profesionální herci a i další vnoučata se věnovala uměleckým profesím.

Kateřina Bečková se z rodinné herecké tradice vymkla – působí v současné době

jako předsedkyně Klubu za starou Prahu, pracuje jako kurátorka v Muzeu hlavního města Prahy a zabývá se už dlouhou dobu proměnami Prahy a hlavně Prahou zmiželou. Tato krátká charakteristika chce říci jen jedno: už z její profese vyplývá, že ví, jak s historickým materiálem naložit, jak jej ošetřit a zachránit. Na rozdíl od mnoha vydaných pamětí různého druhu tady máme před sebou čistou práci. Editorka pod čarou podává charakteristiky herců a důležitých osobností zmíněných v textu, vysvětluje stručně obsahy některých her (od *Václava Hrobčického z Hrobčic* až k *Malému lordovi a Pařížskému ničemovi*), v oddílu „Fotografické přílohy“ usnadňuje čtenáři orientaci v Brožovic hereckém klanu, zařazuje výběr z dobového tisku týkající se úspěchu Růženy Brožové ve Francii, hrst divadelních kritik komentujících její působení na ochotnických scénách i v Bělehradě, kde našla angažmá v letech 1913–1914, bohužel přerušené první světovou válkou. Cenný je přehled angažmá Karla a Kateřiny Brožových a půvabný je i *Wanderbuch* kočovné školačky Růženy Brožové (např. jen první třídu absolvovala v devíti různých školách na Moravě!). K dokonalosti chybí snad jen portréty ředitelů divadelních společností, z nichž se dostalo zmínky jenom Václavu Hübnerovi.

„Fialové sešity“ Kateřiny Brožové zachycují cestu plzeňské měšťanské dcerky, která

milovala divadlo a toužila se stát herečkou. Paradoxně se jí stala, až když si vzala herce Karla Brože, putovala s ním po štacích v Čechách i na Moravě a porodila mu první ze svých šesti dětí. Od angažmá ve společnosti Františka Pokorného pak už pokračovala jako herečka ve společnostech Václava Hübnera, Václava Choděry, Rajmunda Příbramského, Františky Šnidlové, Karla F. Štětky, Emanuela Šumy a Elišky Šumové až k divadelní společnosti svého muže, která fungovala v letech 1917–1923. Z oněch třiceti let na cestách, v angažmá i bez angažmá zachycuje Růženin text samozřejmě jen část. Naštěstí jej doplňuje a komentuje její dcera, která rovněž své paměti nedopsala. Ta se vzdala divadla, když se vdala v r. 1918 za klasického filologa Antonína Opravila, který po válce zůstal v armádě, dosáhl hodnosti podplukovníka a je mj. autorem řady českých novotvarů jako vrtulník, samopal, letka atd. Ona však zůstala divadlu věrná alespoň na dálku – věnovala se recitaci, drammatizovala klasické české pohádky, psala hry, publikovala i básně a prózu.

Komentáře Růženy Brožové jsou nesmírně cenné, protože jednak matčiny zápisky korigují z perspektivy pozorovatele o generaci mladšího, jednak přinášejí další poznatky o všedním dnu divadelních kočovníků. Nahlédneme do soukromí rodiny (včetně podrobného popisu porodu a „mateřské“ v Hübnerově společnosti, kde ředitel platí Kateřině celou gáží, tedy 75 zlatých měsíčně, po dobu její nepřítomnosti u společnosti), sledujeme stálý koloběh obtížného hledání bytu na nových štacích, potíže s bytnými i styky s bohatšími divadelními fanoušky, což přináší vítané přílepy chudobného živobytí i jistou reklamu, která ovšem skrývá nebezpečí, protože hereč-

ky jsou často terčem nevídaných erotických zájmů.

Cenné jsou informace o vlastním divadelním provozu – od studia rolí (bylo samozřejmě, že herec si přinášel už do angažmá znalost základního repertoáru), opisování divadelních her, přes neuvěřitelně hustý provoz (hraje se činohra, opereta i opera, a to každý den, v neděli i dvakrát, často současně na několika místech) až k pečlivému popisu kostýmů, které Kateřina Brožová stěhovala sebou a které dcera dědila.

Kateřina rozlišuje poměrně ostře mezi údělem kočovného herce, který je pro ni důstojným povoláním („moji rodiče [...] milovali své povolání herců kočovné společnosti pro ně samé, nebrali je jako dočasné provizorium na cestě ke slávě a uměleckému uznání“, píše Růžena), a „zábavičkou“, bavičskými produkcemi, které pořádá Karel Brož v době, kdy jsou bez angažmá.

Také Růžena má svou hrdost a ví, že je „propastný rozdíl přijmout peníze za úlohu živé atrakce a za poctivý umělecký výkon“. Na rozdíl od svých rodičů touží zakotvit – zvláště po pohostinském vystoupení v divadle U Deutschů – ve velkém divadle a už od počátku řeší bolestivý rozpor mezi vysněnou hereckou kariérou a manželstvím, pro které se bude muset kariéry vzdát. Kupodivu osudová volba mladičké české krásy za královnu krásy v Paříži jí nepřinese další postup na herecké scéně – Kateřina sice přepustí své dceři velkou část svých rolí, ale angažmá nikde. O Růženině úspěchu v bělehradském Národním divadle, kde si zahrála mimo jiné roli Chimeny i Desdemony, už sama nepíše, konec její divadelní kariéry podává její bratr Antonín, který udělá i tečku za životem herečky, která se rozhodla divadlo definitivně opustit.

Eva Stehlíková
Královský herecký úděl

Příběhy hereckého klanu Brožů se podařilo editorce velmi dobře a citlivě propojit a doplnit fotografiemi z rodinného archivu. Na konci svého úvodního slova vyjádřila plaše přání, aby i náhodní čtenáři shledali vyprávění tak poutavým, jakým se zdá potomkům tohoto mimořádného rodu. Za sebe mohu říci jen jedno: je to fascinující a poučné čtení.

Bibliografie

STONIŠ, Marek. 2012. Ideální dívka Čech Růžena Brožová – editorial [online]. *Instinkt* (online verze), 5. 4. 2012 [citováno 13. 1. 2014]. Dostupné na http://instinkt.tyden.cz/rubriky/nazory/editorial/idealni-divka-cech-ruzena-brozova_26624.html.